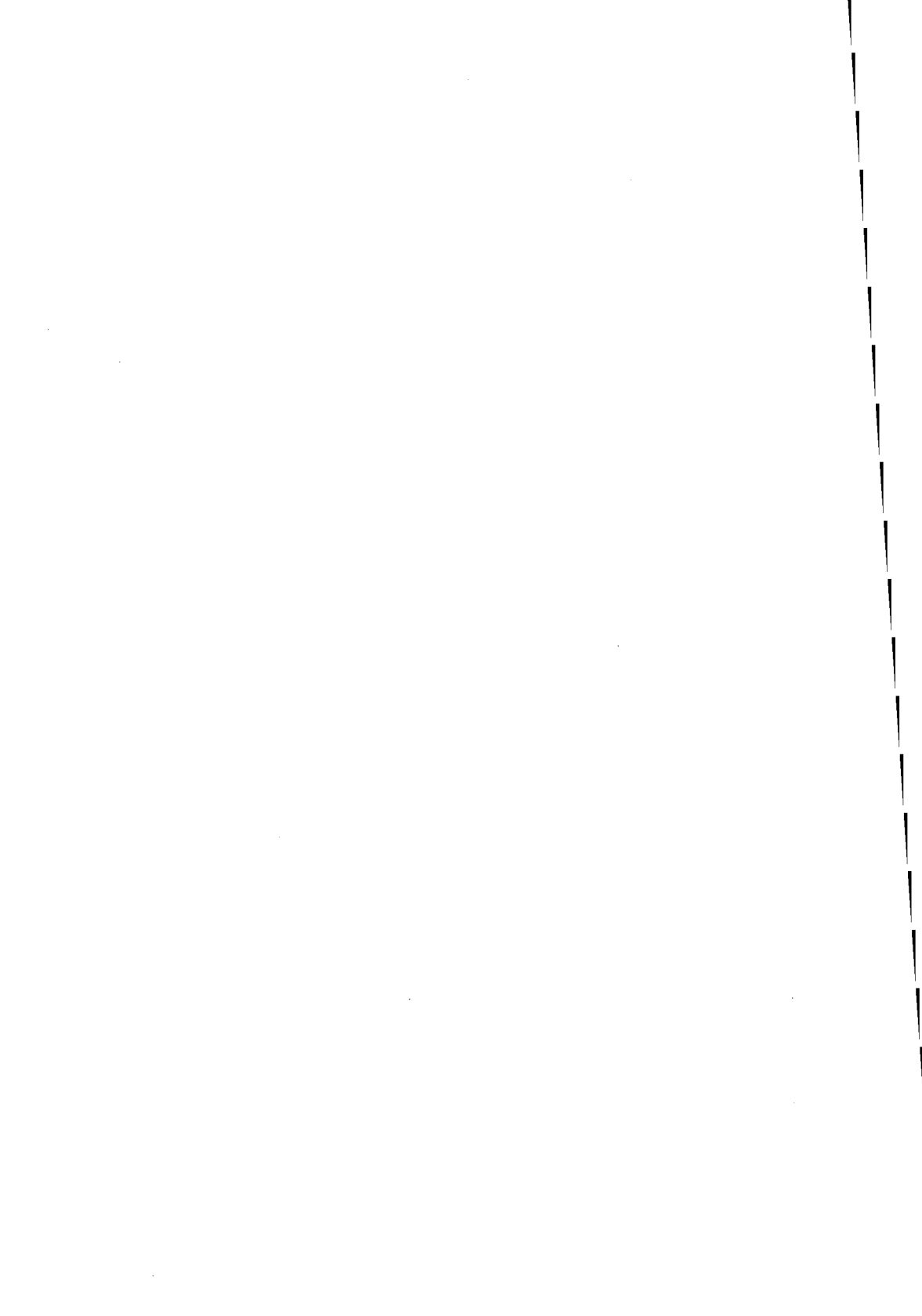

Tribuna:

**EDUCACIÓ DE PERSONES ADULTES:
MODELS D'ORGANITZACIÓ,
MODELS DE GESTIÓ**

Coordinador: José Contreras

Presentació

José Contreras*

No fa gaire hem viscut a Catalunya una forta controvèrsia, que encara caldeja, pel que fa a l'Educació de Persones Adultes (EPA) i la seva organització. El detonant ha estat l'aplicació de la LOGSE. L'ampliació de l'escolaritat obligatòria de l'ESO representa que la titulació bàsica deixa de ser la de Graduat Escolar (la que s'obtenia amb estudis equivalents als d'EGB), per passar a ser la de Graduat en Educació Secundària (GES). Evidentment, aquest canvi requeriria una readaptació als Centres d'EPA, si és que es vol entendre que aquests centres haurien d'estar capacitats per poder preparar el seu alumnat per a l'obtenció del GES. Això significaria, entre altres coses, la incorporació de llicenciats a les plantilles del professorat dels centres, així com una major dotació de recursos. Tot i això, i és aquí on es desencadenà la controvèrsia i la protesta, la primera intenció per part del Departament de Benestar Social (després modificada per les protestes populars i mocions parlamentàries) va

ser habilitar per a impartir el GES una vintena dels més de 150 centres d'EPA de tot Catalunya, i crear programes d'autoaprenentatge i de formació a distància que poguessin compensar a aquells que no tinguessin accés a aquests centres.

Tanmateix, el que sembla que és un problema de recursos ha resultat ser més complex. El que es discuteix no és un simple retall de recursos, no són només canvis quantitatius, sinó la modificació del model d'organització i gestió de l'EPA. Una modificació que potser demana una clarificació més gran que la que s'ha fet fins ara, i que probablement conté en el seu si ambivalències i paradoxes, si no contradiccions. Una modificació que en realitat va arrencar fa ja deu anys, quan l'EPA va deixar de dependre orgànicament del Departament d'Ensenyament per passar al de Benestar Social.

Si bé una de les lectures que es pot fer (i que s'ha fet una i altra vegada) d'aquest canvi social de dependència és que, sota l'òrbita de Benestar Social, deslligant-la d'Ensenyament, s'estaria entenent l'EPA des d'un vessant més assistencial, també és veritat que una raó de pes que sembla manejar-se per a aquest canvi de departament és la d'allunyar l'EPA dels models escolars, models que es consideren inadequats per a les persones adultes. L'ensenyament transmissiu, basat en assignatures, amb un currículum prefixat, sense atendre el bagatge personal ni les necessitats i interessos dels que aprenen, sota una relació jeràrquica entre educadors i educands, característiques que s'identifiquen amb el model escolar, no són desit-

---

* José Contreras és professor titular del Departament de Didàctica i Organització Educativa a la Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona. Membre del Consell de Redacció de la revista *Temps d'Educació*.

Adreça professional: Departament de Didàctica i Organització Educativa. Passeig de la Vall d'Hebron, 171. 08035 Barcelona.

jables per a l'educació de la població adulta. Deixant ara de banda el fet que els trets que s'adjudiquen al model escolar també poden ser indesitjables per a la població infantil,¹ el cert és que aquests intents de separar l'EPA del model escolar continuen sent relatius.

L'origen mateix del problema, el GES, no és sinó un reflex d'això, atès que el que representa la titulació és, en definitiva, l'homologació respecte al sistema escolar. L'existència d'un currículum bàsic per a l'educació d'adults (que ara s'ha de remodelar per adaptar-lo al nivell de la secundària obligatòria), no és sinó la manera d'expressar, a l'estil escolar, el que ha de ser el contingut de l'EPA que porti cap a una titulació. I, com a tal, reflecteix tots els problemes del currículum escolar: alhora que és una forma unificada de fixar el que totes les persones adultes han de saber per obtenir la titulació, es converteix en una forma de controlar el que els centres han d'ensenyar i els resultats a què ha d'arribar l'alumnat.²

---

(1) De vegades fa la sensació que alguns sectors de l'EPA necessiten que allò escolar es mantingui amb trets pedagògicament avorribles per tal de poder sostenir la justificació amb la seva diferenciació i singularitat pedagògica i organitzativa.

(2) Quina pot ser la raó de fixar diferents nivells curriculars si no és la de fixar el que han de ser les competències i actuacions de diferents professionals, diferents centres (els que podem preparar per al GES i els que no) i diferents participants? És l'intent de limitar els centres que poden impartir el GES una imitació del model escolar, que diferencia entre centres de primària i de secundària?

Un control dels resultats per a una titulació que es diu que és alhora terminal (indicant la capacitació i qualificació dels que obtenen la titulació) i propedèutica (obrint les portes a altres estudis posteriors, per als quals s'ha de preparar, d'una forma de vegades contradictòria amb el sentit terminal). I un control per resultats com a instrument polític fonamental per al control en les noves formes liberalitzadores o desreguladores de les actuals administracions públiques.

El dubte que aquí s'obre és si realment l'EPA pot resoldre el conflicte que li representa el seu desig de desmarcar-se de les dependències del sector escolar i la necessitat alhora d'oferir una titulació equivalent a l'escolar. Dificilment podrà fer-ho si no es transformen el contingut de l'educació escolar i les seves formes de regulació.³

El que sí sembla facilitar la ruptura de lligams amb Ensenyament és una major llibertat de moviments per trencar amb un model organitzatiu tan encarcerat com el del sistema escolar. És més fàcil inventar noves formes d'organització i gestió en un sector relativament reduït i amb certa capacitat d'autonomia

---

(3) Com tampoc no té gaire sentit deslligar el problema de la titulació de l'EPA del desenvolupament de l'educació escolar si, com sembla, un gran percentatge dels que acudeixen a l'EPA són fracassats de l'educació obligatòria. Només es pot justificar aquesta desconexió si l'únic a què s'aspira és a mantenir la garantia d'una clientela i un matalàs de manteniment dels fracassats d'un sistema escolar selectiu que es vol deixar sense tocar.

pel que fa a l'engranatge del sistema reglat. Si s'entén que l'EPA no es redueix exclusivament als cursos i activitats dirigits a l'obtenció de la titulació bàsica; si s'entén que hi caben més processos formatius, amb pretensions més variades, oberts a diferents iniciatives socials, és lògic que es busquin formes d'organització i gestió menys encotillades, on es pugui donar la confluència d'institucions, participants, professionals i la comunitat social per ampliar les propostes i enriquir la vida social.

Tanmateix, també aquí s'obren una sèrie d'interrogants. Per exemple, la simple flexibilització o reducció de competències als centres no és garantia de l'aparició d'iniciatives de compromís social i comunitari. De la mateixa manera, poden aparèixer iniciatives interessades ideològicament o econòmicament que poden copar els fons destinats a diferents modalitats formatives. Si la reducció de competències en els centres actuals es pot entendre com el foment d'iniciatives socials, també es pot entendre com una liberalització, amb patrons de privatització que permeten que siguin les agències ja constituïdes, amb majors recursos humans, institucionals i fins i tot econòmics, els que puguin generar més activitats. Quin és el perill de declivi d'allò públic que es pot generar amb la liberalització i flexibilització de l'oferta? Quines garanties d'educació pública té la població adulta en un model que tendeix a la flexibilització i privatització dels processos i al control per part de l'administració dels resultats? Quines garanties

d'una oferta laica, socialment participada, sense interessos lucratius, amb igualtat d'accés per a tota la població? Probablement no és prou garantia d'això un model que imiti les estructures actuals del sector escolar. Però tampoc no ho és la simple negació.

La qüestió ara no és, doncs, a quin Departament està vinculada l'EPA, sinó quina és la naturalesa de la vinculació que com a servei públic ha de tenir amb l'Administració. Ha d'existir una xarxa de centres dependents de l'Administració, sostinguts amb els fons públics, organitzats i regulats per ella, assegurant així les places i els recursos necessaris i suficients per garantir aquest servei públic? O, al contrari, s'ha de fomentar la proliferació de centres, organitzats i regits per particulars, moviments, associacions, etc. (el que se sol anomenar la societat civil) que siguin quins siguin s'encarregaran d'aquestes funcions, quedant reduïda l'Administració a complir funcions subsidiàries, atenent allà on no arriba la iniciativa civil (per no dir privada)? En aquest cas, d'on provenen els fons per a aquest servei públic? I, si són fons públics, amb quin criteri es concedeixen, amb quin control social, etc.?

Com es pot observar, són diverses les qüestions i controvèrsies que es produeixen a l'entorn de l'EPA. Està canviant alguna cosa que es refereix a aspectes crucials i especialment novells amb relació a tot el model d'organització i gestió d'aquest servei públic. Les característiques organitzatives i de gestió de l'EPA la fan molt especial com a

part (?) del sistema educatiu. Són característiques teòricament controvertides pel que representen d'alteració de sistemes convencionals d'organització de l'educació (sistemes convencionals que representarien que tot allò relatiu a l'educació formaria part d'una mateixa estructura organitzativa), i que indueixen a una manera diferent de pensar pel que fa al sentit i al paper que correspon a l'EPA a la nostra societat. Però són també controvertides en termes reals perquè són objecte de controvèrsia: de confrontació de posicions, de defensa d'organitzacions, de continguts i de pràctiques diverses per a l'EPA.

Distints col·lectius defensen diferents models d'organització i de gestió, cosa que significa, a més a més de l'inevitable joc d'interessos en pugna, la diversitat de concepcions i la varietat de postures teòriques pel que fa a l'organització dels serveis públics a la nostra societat. Si més no, d'aquest servei públic en particular. Una de les preguntes a fer-se és si aquest debat només és degut a les particularitats de l'EPA com a servei públic, o si estem davant un debat, particularitzat i exemplificat aquí i ara per l'EPA però que anuncia un canvi general possible per a tots els serveis públics (si més no per a aquells als quals anomenem serveis socials).

Amb la fi de debatre aquests temes hem convidat a aquesta tribuna diferents persones vinculades o identificades amb diferents posicions al respecte, des de la pròpia Administració, fins a persones que fins i tot es poden sentir una mica més allunyades del debat intern de

Catalunya però que, per la mateixa raó, poden aportar una perspectiva més distanciada. A totes les persones convidades els hem proposat un mateix guió de debat amb els següents temes:

1. La ubicació administrativa i orgànica de l'EPA: Ensenyament o Benestar Social?

2. El caràcter de la formació bàsica de les persones adultes. Compensació de l'ensenyament escolar que no s'ha tingut, o part d'una formació permanent a qualsevol necessitat formativa?

3. Quins són els/les educadors de persones adultes: mestres o educadors/es socials? Amb quina formació específica?

4. Quina figura de vinculació professional i laboral per a aquests/es educadors/es: funcionariat, contractació per projectes o serveis, voluntariat?

5. Vinculació de l'EPA com a servei públic amb l'Administració, o, al contrari, s'ha de fomentar la proliferació de centres, organitzats i regits per particulars, moviments, associacions, etc. (el que se sol denominar la societat civil)?

6. Qui ha de fixar el contingut de l'EPA; qui l'ha de finançar; amb quin control social o públic? Control estatal o participació social?

Com es pot veure, aquests temes es presenten com eixos de problemes, molts d'ells presentats com a sistemes d'opcions disjuntives, Tot i això, no estan pensats per

elegir entre extrems, sinó per expressar polaritats en les quals captar les paradoxes, contradiccions i ambigüitats amb què es pot trobar l'EPA. Estan pensats, doncs, com a eixos per ser desbordats, obrint noves possibilitats i significacions. D'aquesta manera hem pretès, més

que especialitzar les col·laboracions, veure les diferents maneres d'enfocar unes mateixes preocupacions. Si bé aquesta forma corria el perill de reiteracions i repeticions, també permetria observar la veritable naturalesa dels desacords o de les alternatives.